

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та
управління

_____ Т.Ф. Бірюкова

«__» _____ 2025 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ ДЕРЖАВИ

підготовки бакалаврів

денної та заочної форми здобуття освіти

освітньо-професійна програма Соціологія

спеціальності 054 Соціологія

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

ВИКЛАДАЧ: Бондаренко Олег Валерійович, к.соц.н., доцент кафедри соціології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри соціології

Протокол № _____ від “__” _____ 2025
р.

Завідувач кафедри соціології

_____ **В.О. Скворець**
(підпис) (ініціали, прізвище)

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

_____ **О.С. Сорокіна**
(підпис) (ініціали,
прізвище)

2025 рік

Зв'язок з викладачем (викладачами):

E-mail: olegyes007@gmail.com

Сезн ЗНУ повідомлення:

Телефон: 0674513355

Інші засоби зв'язку: Skype, Facebook Messenger, WhatsApp,

Кафедра: соціології, аудиторія 309, 4 корп. ЗНУ, вул. Дніпровська, 33а

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Соціологія держави» полягає у тому щоб сформувати у студентів цілісне уявлення щодо закономірностей розвитку держави та суспільства, соціальних інститутів, груп та спільнот. Розуміння базових функцій держави, її структур, механізмів їх взаємодії, історичних форм та їх еволюції дає більш глибоке розуміння специфіки держави та причинно-наслідкових зв'язків між соціальними явищами.

Курс є необхідною складовою вивчення комплексу дисциплін, що включені до програми підготовки бакалаврів Запорізького національного університету. Блок прикладної соціології дозволяє дізнатись щодо критеріїв реального соціологічного дослідження, навчитись викривати маніпулювання статистичною інформацією та викривати найпоширеніші техніки омани громадської свідомості.

Курс орієнтований на системне дослідження держави: її опис у класичних соціологічних концепціях та соціальних експериментах; функціонування та розвиток соціального інституту держави; специфіку групової взаємодії, міжгрупової та міжкультурної комунікації; специфіку розвитку сучасної держави.

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
1	2	3
Статус дисципліни	Вибіркова	
Семестр	3-й	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість годин	90	
Лекційні заняття	22 год.	
Семінарські / Практичні / Лабораторні заняття	10 год.	
Самостійна робота	58 год.	
Консультації	Розклад розміщення консультацій: за розкладом лекційних занять Кількість: 22 год. особисті – понеділок, з 9:00 до 11:30, VI корпус, ауд. 309; дистанційні – Гугл мит, за розкладом занять Запис на консультації: 067 45 13 355	
Вид підсумкового семестрового контролю:	залік	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=17502	

2. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Компетентності/ результати навчання	Методи навчання	Форми і методи оцінювання
1	2	3
<p>Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ПРН. Застосовувати абстрактне та критичне мислення під час вивчення соціальних явищ, розробки теоретичних понять і моделей. Студент уміє аналізувати складні ідеї та формувати соціологічні концепти. Виконувати комплексний аналіз соціальних процесів і даних, визначаючи основні закономірності, взаємозв'язки та тенденції. Це передбачає вміння розглядати соціальні явища у контексті ширших суспільних структур. Інтегрувати знання з різноманітних джерел — теоретичних, емпіричних і практичних — для створення цілісного уявлення про соціальні процеси. Таке поєднання інформації є основою для підготовки аналітичних висновків, звітів і рекомендацій. Обґрунтовувати висновки, спираючись на аналіз достовірних даних, логіку, соціологічні методи й теорії.</p>	<p>Опрацювання першоджерел; опитування на лекційних заняттях; тестування в системі Moodle; написання есе; завдання на порівняльний аналіз</p>	

Це сприяє ухваленню виважених рішень у професійній та дослідницькій діяльності
Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ПРН. Проявляти здатність до самостійного навчання, у тому числі впродовж життя, з метою постійного оновлення знань у сфері соціології. Студент володіє навичками самоорганізації навчального процесу та формування індивідуальної траєкторії професійного розвитку. Знаходить, критично оцінювати та інтегрувати нову інформацію з наукових і професійних джерел для поглиблення фахових компетентностей. Це включає використання сучасних електронних ресурсів, баз даних, академічних публікацій. Адаптуватися до змін у соціальному середовищі та вимогах професійної діяльності шляхом опанування нових підходів, методів і технологій. Студент здатний вчасно реагувати на трансформації в академічному та прикладному середовищі.

Застосовувати отримані знання у нових контекстах і ситуаціях, демонструючи гнучкість мислення та відкритість до навчання.

<p>Формується вміння трансформувати попередній досвід для вирішення нових задач</p> <p>Здатність працювати у команді.</p> <p>ПРН. Ефективно взаємодіяти з іншими учасниками команди під час виконання спільних навчальних або професійних завдань. Студент здатний дотримуватись принципів партнерства, розподілу обов'язків та відповідальності у груповій роботі. Виявляти повагу до різних поглядів, конструктивно вирішувати конфліктні ситуації та сприяти злагодженій командній дії. Формується толерантність, відкритість до діалогу та здатність до компромісу. Ініціювати або підтримувати командні проекти у сфері соціологічної діяльності, демонструючи лідерські якості або вміння працювати в підпорядкуванні.</p> <p>Студент може як організувати спільну діяльність, так і ефективно функціонувати як член колективу. Враховувати специфіку групової динаміки під час досліджень, соціальних інтервенцій або участі в міждисциплінарних командах. Здатність аналізувати соціальні ролі,</p>		
---	--	--

очікування та взаємодію в межах команди

Здатність до адаптації та дії в новій ситуації

ПРН. Виявляти гнучкість мислення та поведінки в умовах змін, невизначеності або нестандартних ситуацій. Студент здатний швидко орієнтуватися в нових обставинах і знаходити адекватні шляхи вирішення завдань. Адаптувати набуті знання та навички до нових професійних, навчальних або соціальних контекстів. Формується вміння переносити досвід у нові умови та застосовувати його з урахуванням специфіки ситуації. Самостійно приймати обґрунтовані рішення в умовах невизначеності, з урахуванням змін зовнішнього середовища. Це включає здатність аналізувати ризики, прогнози та варіанти дій. Демонструвати готовність до професійного розвитку та постійного оновлення компетентностей відповідно до сучасних викликів. Студент проявляє відкритість до змін та здатність оновлювати свій підхід у відповідь на нові реалії.

Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

<p>ПРН. Використовувати сучасні інформаційні технології для пошуку, збирання, збереження, обробки та представлення соціологічної інформації.</p> <p>Студент уміє працювати з базами даних, електронними бібліотеками, аналітичними платформами. Застосовувати цифрові інструменти для проведення соціологічних досліджень, включно з програмами для анкетування, статистичного аналізу та візуалізації даних. Використовувати засоби електронної комунікації для ефективної взаємодії в академічному та професійному середовищі. Дотримуватись етичних норм і правил безпеки при роботі з цифровими ресурсами та особистими даними. Це включає розуміння принципів цифрової безпеки, захисту інформації та конфіденційності.</p> <p>Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).</p> <p>ПРН. Виявляти здатність до ефективної комунікації з фахівцями інших галузей знань та сфер діяльності під час міждисциплінарної співпраці. Студент уміє</p>		
---	--	--

адаптувати стиль і зміст спілкування до професійного контексту та рівня підготовки співрозмовників. Аргументовано представляти соціологічні підходи, дані та висновки в діалозі з експертами з інших галузей. Це передбачає вміння донести соціологічну перспективу в рамках спільного проекту або дослідження.

Брати участь у міжгалузевих командах для вирішення комплексних суспільних проблем, демонструючи відкритість до інших точок зору. Студент розвиває навички конструктивної співпраці, здатність до інтеграції знань і практик з різних дисциплін. Виявляти толерантність, повагу та етичність у професійному спілкуванні з представниками інших сфер.

Формується культура діалогу, що сприяє ефективній міжпрофесійній взаємодії.

Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ПРН. Дотримуватись етичних норм та принципів під час планування і проведення соціологічних досліджень, взаємодії з респондентами та представлення результатів. Студент усвідомлює важливість добровільної

<p>участі, анонімності, конфіденційності та чесності у дослідницькому процесі. Виявляти особисту відповідальність за власні дії та рішення в навчальній, науковій і професійній діяльності. Формується здатність до саморефлексії та морального оцінювання своїх вчинків. Застосовувати етичні підходи у вирішенні конфліктів, у міжособистісному та міжпрофесійному спілкуванні. Це сприяє формуванню культури поваги, толерантності та соціальної справедливості. Орієнтуватися на суспільне благо та дотримання професійної етики в процесі розробки і впровадження соціальних рішень. Студент діє з урахуванням впливу рішень на різні соціальні групи, особливо вразливі категорії населення</p> <p>Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел</p> <p>Самостійно знаходити та відбирати релевантну інформацію з академічних, статистичних, медійних та інших джерел для розв'язання навчальних і професійних завдань. Студент володіє навичками інформаційного пошуку, роботи з бібліотеками, базами даних, відкритими</p>		
--	--	--

<p>джерелами. Критично оцінювати достовірність, повноту та упередженість інформації, враховуючи джерело, контекст і мету її використання. Формується здатність розрізняти факти, судження та маніпулятивний контент. Інтегрувати інформацію з різних джерел для формування обґрунтованих висновків, аргументів або аналітичних узагальнень.</p> <p>Це дозволяє студенту застосовувати синтетичне мислення у дослідницьких і практичних завданнях. Використовувати набуті дані для аналізу соціальних явищ, розробки аналітичних матеріалів і презентації результатів. Студент демонструє навички створення логічно побудованих звітів, есе, презентацій тощо</p> <p>Здатність бути критичним і самокритичним.</p> <p>ПРН. Демонструвати здатність до критичного осмислення соціальної інформації, гіпотез, тверджень і результатів досліджень. Студент уміє ставити під сумнів неперевірені твердження та аргументовано аналізувати джерела інформації. Аналізувати власну діяльність, прийняті рішення та їхні наслідки з позиції</p>		
--	--	--

<p>відповідальності й професійної етики. Формується навичка саморефлексії й оцінювання сильних і слабких сторін власної роботи. Конструктивно сприймати обґрунтовану критику з боку викладачів, колег або респондентів, використовувати її для професійного зростання. Це забезпечує здатність до корекції дій та вдосконалення результатів навчання або дослідження. Виявляти вміння об'єктивно оцінювати власні судження, уникати упередженості та необґрунтованих висновків. Студент розвиває здатність до неупередженого самоаналізу в науковому та прикладному контексті.</p>		
--	--	--

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади соціології держави

Соціологія держави як галузь соціологічного знання

Держава як соціальний інститут. Відмінність соціологічного підходу від юридичного та політичного. Держава як форма організації влади в суспільстві. Соціальні основи виникнення держави. Об'єкт і предмет соціології держави. Основні категорії та поняття (влада, легітимність, панування, бюрократія, соціальний контроль). Місце соціології держави в системі соціологічних наук. Історія становлення соціології держави

Класичні теорії держави (М. Вебер, К. Маркс, Е. Дюркгайм).

Класичні теорії держави в соціології. Поняття «класичних теорій» у соціології. Історико-соціальний контекст формування класичних теорій. Значення класичних теорій для сучасної соціології держави. Теорія держави Макса Вебера. Методологічні засади веберівської соціології. Визначення держави як

носія легітимного насильства. Поняття влади, панування і легітимності. Типи легітимного панування: Традиційне; Харизматичне; Раціонально-легальне. Бюрократія як основа сучасної держави. Переваги та обмеження веберівської концепції держави. Теорія держави Карла Маркса. Матеріалістичне розуміння історії. Держава як інструмент класового панування. Зв'язок держави з економічною структурою суспільства. Держава і політична надбудова. Роль держави у відтворенні соціальної нерівності. Відмирання держави в комуністичному суспільстві. Критика та значення марксистської теорії держави. Теорія держави Еміля Дюркгайма. Соціологічний реалізм Дюркгайма. Держава як орган колективної свідомості. Зв'язок держави з мораллю та правом. Держава як регулятор соціальної солідарності. Роль держави у забезпеченні соціальної інтеграції. Обмеження та внесок дюркгаймівської теорії. Порівняльний аналіз класичних теорій держави

Сучасні підходи до аналізу держави

Актуальність сучасних підходів до аналізу держави Трансформація держави в умовах модерну та постмодерну. Криза класичних теорій держави та потреба в нових підходах. Вплив глобалізації, цифровізації та неолібералізму. Держава як динамічний соціальний феномен. Неоінституціональний підхід. Сутність неоінституціоналізму. Формальні та неформальні інститути держави. Інституційна стабільність і зміни. Роль правил, норм і практик у функціонуванні держави. Обмеження неоінституціонального підходу. Неомарксистські та критичні підходи. Структурно-функціональний підхід (сучасні інтерпретації). Держава як система взаємопов'язаних елементів. Функції держави у складних суспільствах. Соціальна стабільність і соціальні зміни. Критика функціоналізму у сучасній соціології. Плюралістичний та елітарний підходи

Змістовий модуль 2. Держава як соціальний інститут

Походження та еволюція держави

Проблема походження держави в соціальних науках. Актуальність питання походження держави. Держава як історично зумовлений соціальний феномен. Співвідношення держави і додержавних форм організації суспільства. Міждисциплінарний характер дослідження походження держави. Додержавні форми соціальної організації. Родоплемінна організація суспільства. Соціальні норми і механізми регуляції у первісному суспільстві. Влада, авторитет і лідерство у додержавних суспільствах. Обмеження додержавних форм управління. Основні теорії походження держави. Теологічна теорія. Патріархальна теорія. Договірна теорія (Т. Гоббс, Дж. Локк, Ж.-Ж. Руссо). Теорія насильства. Марксистська (класова) теорія. Соціологічні інтерпретації походження держави.

Типи держав і політичних режимів

Типологія держав як наукова проблема. Поняття типу держави. Критерії типологізації держав. Значення типології для соціології та політології.

Взаємозв'язок типів держави і політичних режимів. Історичні типи держав. Рабовласницька держава. Феодальна держава. Буржуазна (капіталістична) держава. Соціалістична держава. Критика формаційного підходу. Цивілізаційний підхід до типології держав.

Держава і соціальна стратифікація

Соціальна стратифікація як предмет соціологічного аналізу. Поняття соціальної стратифікації. Основні критерії стратифікації (економічні, соціальні, політичні, культурні). Соціальна нерівність як основа стратифікації. Історичні типи стратифікаційних систем. Держава як чинник формування соціальної стратифікації. Держава як інститут влади і розподілу ресурсів. Політична влада як стратифікаційний ресурс. Державні інститути і соціальна ієрархія. Право як механізм закріплення соціальної нерівності.

Модуль 3. Держава, влада і суспільство

Соціальна природа влади

Влада як соціальне явище. Поняття влади у соціології. Влада як форма соціальних відносин. Влада, вплив і авторитет: співвідношення понять. Соціальна зумовленість влади. Джерела та ресурси влади. Економічні ресурси влади. Політичні ресурси влади. Соціальні та символічні ресурси. Інформація і знання як ресурс влади. Насильство і примус як ресурси влади

Легітимність і легалізація влади

Проблема легітимності влади у соціології. Влада як соціальне відношення. Необхідність визнання влади суспільством. Легітимність як умова стабільності соціального порядку. Легітимність у системі соціологічних понять. Поняття легітимності та легалізації влади. Визначення легітимності влади. Поняття легалізації (юридичної законності) влади. Співвідношення легітимності і легальності. Легітимність як соціальне визнання влади. Класичні підходи до аналізу легітимності

Держава і громадянське суспільство

Поняття громадянського суспільства. Історія виникнення концепту громадянського суспільства. Основні підходи до визначення громадянського суспільства. Структура громадянського суспільства. Громадянське суспільство як сфера самореалізації індивідів. Держава як політико-правовий інститут. Основні ознаки держави. Функції держави у суспільстві. Держава як носій публічної влади. Межі втручання держави у суспільне життя.

Модуль 4. Соціальні функції держави

Соціальна політика держави

Соціальна політика як напрям державної діяльності. Поняття соціальної політики держави. Соціальна політика в системі державної політики. Соціальна держава і її принципи. Соціальна політика як інструмент соціальної стабільності. Теоретичні підходи до соціальної політики. Ліберальний підхід. Соціал-демократичний підхід. Консервативний підхід. Неоліберальний підхід.

Соціологічні концепції соціальної політики. Цілі та завдання соціальної політики держави. Забезпечення соціальної справедливості.

Держава і соціальний контроль

Соціальний контроль як соціологічна категорія. Поняття соціального контролю. Соціальний контроль як механізм регуляції поведінки. Соціальні норми і соціальні санкції. Місце соціального контролю в соціальній системі. Держава як інститут соціального контролю. Держава і монополія на легітимне насильство. Право як основний інструмент державного контролю. Державні інститути контролю. Формальний і неформальний контроль у діяльності держави

4. Структура навчальної дисципліни

Вид заняття /роботи	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади соціології держави				
Лекція 1	Тема 1. Соціологія держави як галузь соціологічного знання	2		<i>щотижня</i>
Самостійна робота	Опрацюйте питання: 1. Передумови виникнення соціології держави 2. Класичний етап розвитку 3. Марксистське бачення держави 4. Внесок М. Вебера 5. Підхід Е. Дюркгайма 6. Сучасний етап розвитку соціології держави 7. Основні теоретичні підходи до аналізу держави 8. Конфліктний підхід 9. Структурно-функціональний підхід 10. Інституціональний підхід 11. Неомарксистські та критичні теорії 12. Теорії держави добробуту	5		
Лекція 2	Тема 2. Класичні теорії держави (М. Вебер, К. Маркс, Е. Дюркгайм).	2		...
Самостійна робота	Опрацюйте питання: 1. Спільні риси у підходах Вебера, Маркса і Дюркгайма 2. Принципові відмінності у трактуванні держави 3. Держава, влада і суспільство в різних теоріях 4. Класичні теорії як теоретична основа сучасних досліджень 5. Значення класичних теорій для сучасної соціології держави 6. Актуальність ідей класиків у XX–XXI століттях 7. Вплив на сучасні теорії держави та влади	5		
Лекція 3	Тема 3. Сучасні підходи до аналізу держави	2		<i>щотижня</i>

Самостійна робота	Підготуйте есе щодо наступних теоретичних концепцій: 1. Плюралістична модель держави 2. Роль груп інтересів у державній політиці 3. Теорії еліт і держава 4. Конкуренція еліт і демократія 5. Критика плюралістичного підходу 6. Підхід політичної економії 7. Держава в контексті економічних процесів 8. Регуляторна роль держави 9. Неоліберальна держава	5		
<i>Змістовий модуль 2. Держава як соціальний інститут</i>				
Лекція 4	Тема 4. Походження та еволюція держави	2		<i>щотижня</i>
Самостійна робота	Опрацюйте питання: 1. Соціально-економічні передумови виникнення держави 2. Розвиток виробництва та поділ праці 3. Поява приватної власності 4. Соціальна диференціація та нерівність 5. Необхідність управління складними суспільствами 6. Політичні та соціальні чинники формування держави.	5		
Лекція 5	Тема 5. Типи держав і політичних режимів	2		<i>щотижня</i>
Самостійна робота	Опрацюйте питання: 1. Сутність цивілізаційного підходу 2. Культурні та ціннісні основи державності 3. Типи держав у різних цивілізаціях 4. Переваги та обмеження цивілізаційного підходу 5. Сучасні типи держав 6. Національна держава	5		
Лекція 6	Тема 6. Держава і соціальна стратифікація	2		<i>щотижня</i>
Самостійна робота	Теми для есе: 1. Теоретичні підходи до аналізу взаємозв'язку держави і стратифікації 2. Марксистський підхід: класова структура і держава 3. Веберівський підхід: клас, статус, партія 4. Функціоналістський підхід до нерівності і держави 5. Конфліктні та критичні теорії 6. Держава і економічна стратифікація	5		
<i>Змістовний модуль 3. Держава, влада і суспільство</i>				
Лекція 7	Тема 7 Соціальна природа влади	2		<i>щотижня</i>

Самостійна робота	Підготуйте презентацію на тему «Соціальна природа влади»	5		
Лекція 8	Тема 8. Легітимність і легалізація влади	2		<i>щотижня</i>
Самостійна робота	Опрацюйте питання: 1. Концепція легітимності М. Вебера 2. Типи легітимного панування 3. Соціальні основи легітимності влади 4. Цінності, норми і політична культура 5. Соціальна довіра і підтримка влади 6. Роль ідеології та символів 7. Ефективність влади як чинник легітимності 8. Механізми легалізації влади	5		
Лекція 9	Тема 9. Держава і громадянське суспільство	2		<i>щотижня</i>
Самостійна робота	Підготувати реферати: 1. Історичні моделі взаємовідносин держави і громадянського суспільства 2. Античне бачення держави і суспільства 3. Ліберальна модель взаємодії 4. Марксистське трактування 5. Держава і громадянське суспільство у ХХ столітті 6. Теоретичні підходи до аналізу взаємодії держави і громадянського суспільства	5		
<i>Змістовний модуль 4. Соціальні функції держави</i>				
Лекція 10	Тема 10. Соціальна політика держави	2		<i>щотижня</i>
Самостійна робота	Опрацюйте питання: 1. Основні напрями соціальної політики 2. Політика доходів і зайнятості 3. Соціальний захист і соціальне забезпечення 4. Політика у сфері освіти 5. Політика у сфері охорони здоров'я 6. Житлова політика 7. Інструменти та механізми реалізації соціальної політики	5		
Лекція 11	Тема 11. Держава і соціальний контроль	2		<i>щотижня</i>
Самостійна робота	Опрацюйте питання: 1. Теоретичні підходи до аналізу соціального контролю 2. Функціоналістський підхід 3. Конфліктний підхід 4. Інтеракціоністський підхід 5. Критичні та постструктуралістські теорії (М. Фуко)	8		

5. Види і зміст контрольних заходів

Вид заняття/ роботи	Вид контрольного заходу	Зміст контрольного заходу*	Критерії оцінювання та термін виконання*	Усього балів
1	2	3	4	5
Поточний контроль				
Змістовий модуль 1 -2				
Самостійна робота	Опитування, дискусія	<p>Опрацювання на консультаціях тем винесених на самостійну роботу:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Передумови виникнення соціології держави 2. Класичний етап розвитку 3. Марксистське бачення держави 4. Внесок М. Вебера 5. Підхід Е. Дюркгайма 6. Сучасний етап розвитку соціології держави 7. Основні теоретичні підходи до аналізу держави 8. Конфліктний підхід 9. Структурно-функціональний підхід 10. Інституціональний підхід 11. Неомарксистські та критичні теорії 12. Теорії держави добробуту <ol style="list-style-type: none"> 1. Спільні риси у підходах Вебера, Маркса і Дюркгайма 2. Принципові відмінності у трактуванні держави 3. Держава, влада і суспільство в різних теоріях 4. Класичні теорії як теоретична основа сучасних досліджень 5. Значення класичних теорій для сучасної соціології держави 6. Актуальність ідей класиків у XX–XXI 	<p>15 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Найважлива авторська позиція</p> <p>12 балів – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Відповідь логічна, але змістовно неповна.</p> <p>9 балів – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми.</p> <p>5 балів Відповідь фрагментарна</p>	15

		століттях 7. Вплив на сучасні теорії держави та влади		
	Опитування, дискусія	Опрацювання на консультаціях тем винесених на самостійну роботу: 1. Плюралістична модель держави 2. Роль груп інтересів у державній політиці 3. Теорії еліт і держава 4. Конкуренція еліт і демократія 5. Критика плюралістичного підходу 6. Підхід політичної економії 7. Держава в контексті економічних процесів 8. Регуляторна роль держави 9. Неоліберальна держава	15 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 12 балів – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Відповідь логічна, але змістовно неповна. 9 балів – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми. 5 балів Відповідь фрагментарна	15
Змістовий модуль 3-4				
Самостійна робота	Опитування, дискусія	Опрацювання на консультаціях тем винесених на самостійну роботу: 1. Концепція легітимності М. Вебера 2. Типи легітимного панування 3. Соціальні основи легітимності влади 4. Цінності, норми і політична культура 5. Соціальна довіра і підтримка влади 6. Роль ідеології та символів 7. Ефективність	15 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція 12 балів – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами.	15

		<p>влади як чинник легітимності</p> <p>8. Механізми легалізації влади</p>	<p>Відповідь логічна, але змістовно неповна.</p> <p>9 балів – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми.</p> <p>5 балів Відповідь фрагментарна</p>	
	Опитування, дискусія	<p>Опрацювання на консультаціях тем винесених на самостійну роботу:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні напрями соціальної політики 2. Політика доходів і зайнятості 3. Соціальний захист і соціальне забезпечення 4. Політика у сфері освіти 5. Політика у сфері охорони здоров'я 6. Житлова політика 7. Інструменти та механізми реалізації соціальної політики 	<p>15 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція</p> <p>12 балів – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Відповідь логічна, але змістовно неповна.</p> <p>9 балів – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми.</p> <p>5 балів Відповідь фрагментарна</p>	15
Усього за поточний контроль				60
Підсумковий контроль				
Форма підсумкового	Вид підсумкового контрольного заходу	Зміст підсумкового контрольного заходу	Критерії оцінювання	Усього балів

контролю				
Залік	Теоретичне завдання	<ol style="list-style-type: none"> 1. Передумови виникнення соціології держави 2. Класичний етап розвитку 3. Марксистське бачення держави 4. Внесок М. Вебера 5. Підхід Е. Дюркгайма 6. Сучасний етап розвитку соціології держави 7. Основні теоретичні підходи до аналізу держави 8. Конфліктний підхід 9. Структурно-функціональний підхід 10. Інституціональний підхід 11. Неомарксистські та критичні теорії 12. Теорії держави добробуту 13. Спільні риси у підходах Вебера, Маркса і Дюркгайма 14. Принципові відмінності у трактуванні держави 15. Держава, влада і суспільство в різних теоріях 16. Класичні теорії як теоретична основа сучасних досліджень 17. Значення класичних теорій для сучасної соціології держави 18. Актуальність ідей класиків у XX–XXI століттях 19. Вплив на сучасні теорії держави та влади 20. Плюралістична модель держави 21. Роль груп інтересів у державній політиці 22. Теорії еліт і держава 23. Конкуренція еліт і демократія 	<p>2 питання, відповідь на кожне оцінюється у 20 балів</p> <p>10-9 балів – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань. Наявна авторська позиція</p> <p>8-7 бали – глибокі і систематичні знання теорії, здатність вирішувати проблемні питання. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатній рівень узагальненості знань.</p> <p>6-5 балів – студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття теми та пов'язати їх з реальними явищами. Проте відповідь змістовно неповна. Відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим</p> <p>4-3 бали – студент відтворює основні поняття і визначення, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теми, допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може</p> <p>2-1 бал - відповідь</p>	40

		24. Критика плюралістичного підходу 25. Підхід політичної економії 26. Держава в контексті економічних процесів 27. Регуляторна роль держави 28. Неоліберальна держава 29. Концепція легітимності М. Вебера 30. Типи легітимного панування 31. Соціальні основи легітимності влади 32. Цінності, норми і політична культура 33. Соціальна довіра і підтримка влади 34. Роль ідеології та символів 35. Ефективність влади як чинник легітимності 36. Механізми легалізації влади	студента фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і явища. У відповіді цілком відсутня самостійність	
Усього за підсумковий контроль				40

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FХ	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

6. Основні навчальні ресурси

Рекомендована література

Основна:

1. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії : навч. посіб. / М. П. Лукашевич, М. В. Туленков. – 2-ге вид., допов. і випр. – Київ : МАУП, 2004. – 464 с.
2. Попова М. Соціологія. Пропедевтичний курс : підручник / М. Попова. – Київ : ТанDEM, 1996. – 271 с.
3. Черниш Н. Й. Соціологія : курс лекцій / Н. Й. Черниш. – Львів : Кольварія, 1996. – 543 с.
4. Шаповал М. Загальна соціологія / М. Шаповал. – Київ : УЦДК, 1996. – 457 с.
5. Історія соціології : навч. посіб. / за ред. І. П. Руценка. – Харків : Планета-Прінт, 2017. – 442 с.
6. Історія української соціології. ХІХ–ХХІ : навч. посіб. / за заг. ред. В. Степаненка, К. Батаєвої. – Київ : Ін-т соціології НАН України, 2023. – 566 с

Додаткова:

1. Загальна соціологія : підручник (гл. 2. Історія соціології) / І. П. Руценко. – Харків : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 560 с.
2. Матвієнко Л. В. Соціологія : навч.-метод. посіб. для студентів денної та заочної форм навчання / Л. В. Матвієнко. – Миколаїв : НУК, 2023. – 140 с.
3. Лукашевич М. П., Туленков М. В. Соціологія. Загальний курс : підручник / М. П. Лукашевич, М. В. Туленков. – Київ : Каравела, 2004. – 456 с.
4. Соціологія : навч.-метод. посіб. – Черкаси : видавець Чабаненко Ю. А., 2023. – 72 с

Інформаційні ресурси

1. Домашня сторінка КМІС URL: <https://www.kiis.com.ua/>
2. Соціологічна група рейтинг URL: <https://ratinggroup.ua/>
3. Info Sapiens URL: <https://www.sapiens.com.ua/>
4. Центр Разумкова URL: <https://razumkov.org.ua/>
5. Інститут соціології НАН України URL: <https://isnasu.org.ua/>

7. Регуляції і політики курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять впродовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущені завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску.

Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття. В окремих випадках дозволяється письмове відпрацювання шляхом виконання індивідуального письмового завдання. Студенти, які станом на початок екзаменаційної сесії мають понад 70% невідпрацьованих пропущених занять, до відпрацювання не допускаються.

Політика академічної доброчесності. Усі письмові роботи, що виконуються слухачами під час проходження курсу, перевіряються на наявність плагіату за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення.

Відповідно до чинних правових норм, плагіатом вважатиметься: копіювання

чужої наукової роботи чи декількох робіт та оприлюднення результату під своїм іменем; створення суміші власного та запозиченого тексту без належного цитування джерел; рерайт (перефразування чужої праці без згадування оригінального автора). Будь-яка ідея, думка чи речення, ілюстрація чи фото, яке ви запозичуєте, має супроводжуватися посиланням на першоджерело.

Виконавці індивідуальних дослідницьких завдань обов'язково додають до текстів своїх робіт власноруч підписану Декларацію академічної доброчесності (див. посилання у Додатку до силабусу). Роботи, у яких виявлено ознаки плагіату, до розгляду не приймаються і відхиляються без права перескладання. Якщо ви не впевнені, чи підпадають зроблені вами запозичення під визначення плагіату, будь ласка, проконсультуйтеся з викладачем. Висока академічна культура та європейські стандарти якості освіти, яких дотримуються у ЗНУ, вимагають від дослідників відповідального ставлення до вибору джерел. Посилання на такі ресурси, як Wikipedia, бази даних рефератів та письмових робіт (Studopedia.org та подібні) є неприпустимим. Рекомендовані бази даних для пошуку джерел: Електронні ресурси Національної бібліотеки ім. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua>

Цифрова повнотекстова база даних англomовної наукової періодики JSTOR: <https://www.jstor.org/>

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті. Використання мобільних телефонів, планшетів та інших гаджетів під час лекційних та практичних занять дозволяється виключно у навчальних цілях (для уточнення певних даних, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). Будь ласка, не забувайте активувати режим «без звуку» до початку заняття. Під час виконання заходів контролю (термінологічних диктантів, контрольних робіт, іспитів) використання гаджетів заборонено. У разі порушення цієї заборони роботу буде анульовано без права перескладання.

Визнання результатів неформальної/інформальної освіти

За бажанням студентів результати проходження курсів підвищення кваліфікації, стажувань, онлайн-курсів, тощо можуть бути зараховані у якості результату засвоєння відповідного змістового модулю дисципліни.

Комунікація. Базовою платформою для комунікації викладача зі студентами є Moodle. Важливі повідомлення загального характеру – зокрема, оголошення про терміни подання контрольних робіт, коди доступу до сесій у Zoom та ін. – регулярно розміщуються викладачем на форумі курсу. Для персональних запитів використовується сервіс приватних повідомлень. Відповіді на запити студентів подаються викладачем впродовж трьох робочих днів. Для оперативного отримання повідомлень про оцінки та нову інформацію, розміщену на сторінці курсу у Moodle, будь ласка,

переконайтеся, що адреса електронної пошти, зазначена у вашому профайлі на Moodle, є актуальною, та регулярно перевіряйте папку «Спам». Якщо за технічних причин доступ до Moodle є неможливим, або ваше питання потребує термінового розгляду, направте електронного листа з позначкою «Важливо» на адресу ngml@ukr.net. У листі обов'язково вкажіть ваше прізвище та ім'я, курс та шифр академічної групи.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА 2025-2026 н.р. доступний за адресою: <https://surl.li/vlwvoj>

НАВЧАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів Запорізького національного університету: <https://surl.li/wdzjrl>

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (у тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Процедура повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://surl.lu/hfjbya>

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://surl.li/qgacqa>

Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до:

Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://surl.li/unwzzm>

Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://surl.lu/xkxmuz>

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Кабінет практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** – навч. корп. №4, каб. №235 (понеділок, середа, четвер 9.00-11.00, 13.00-15.00), навч. корп. №9 (ІННІ) каб.57 (п'ятниця 9.00-11.00, 13.00-15.00), гуртожиток №6 (вул. Добролюбова, 19, середа 9.00-11.00, 13.00-15.00). Попередній запис за тел.: 228-76-48, (099) 253-78-73 щоденно з 9 до 15.

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**

Електронна адреса: v_banakh@znu.edu.ua

Гаряча лінія: тел. (061) 227-12-76, факс 227-12-88

Запорізький національний університет

Силабус навчальної дисципліни

(назва навчальної дисципліни)

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Спеціалізована допомога: (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://surl.li/ivcwih>

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок-п`ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (СЕЗН ЗНУ): <https://moodle.znu.edu.ua>.

Посилання для відновлення паролю: <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ
ЗАПОРІЗЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету соціології та

управління

факультету

соціології

та

управління

Т.Ф. Бірюкова

2025 р.

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ ДЕРЖАВИ

підготовки бакалаврів

денної та заочної форми здобуття освіти

освітньо-професійна програма Соціологія

спеціальності 054 Соціологія

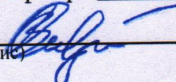
галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

ВИКЛАДАЧ: Бондаренко Олег Валерійович, к.соц.н., доцент кафедри соціології

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри соціології

Протокол № _____ від “ ____ ” _____ 2025
р.

Завідувач кафедри соціології

(підпис) В.О. Скворець
(ініціали, прізвище)

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми

(підпис)
прізвище)

О.С. Сорокіна

(ініціали,

2025 рік